

INTERVIU. Ce se întâmplă când politicienii la putere și Biserica sunt aliați

Publicat 08:59 14.05.16

<http://www.digi24.ro/Stiri/Digi24/Extern/International/INTERVIU+Cand+politicienii+la+putere+si+Biserica+sunt+aliati>

Politica și religia sunt greu de despărțit, mai ales în statele din estul Europei, în care un procent covârșitor din populație își declară apartenența la Biserică. Este, de exemplu, cazul Poloniei, unde partidul aflat la putere s-a aliat cu înalții prelați pentru susținerea unei legi anti-avort. Însă apelul la valorile Bisericii este folosit și în Ungaria, de guvernul Viktor Orban, deși în această țară nu există o majoritate religioasă. Alte țări în care politicienii fac apel la religie pentru a-și justifica acțiuni sau a convinge alegătorii sunt Rusia și Turcia. Despre legăturile dintre politică și Biserică a vorbit, exclusiv pentru Digi24, sociologul și politologul german Martin Brusis. Un interviu realizat de Magda Crișan.

- Vedem în ultimii ani că relația dintre Biserică și Politică devine din ce în ce mai strânsă. Studiul Transformation Index 2016 al Fundației Bertelsmann, studiu la care ați lucrat și dumneavoastră, arată că sunt cu 11% mai multe țări în care influența dogmei asupra politicului a crescut în ultimul deceniu. Se întâmplă și în estul Europei?

- Putem spune că pentru o serie de state din estul Europei a crescut importanța vederilor religioase, a valorilor și discursului religios pentru că aceste țări se confruntă cu anumite probleme. Pe de-o parte am avut criza economică și financiară, iar una dintre urmările crizei economice este zdruncinarea credibilității modelului de integrare european, un model secularist. Pe de altă parte, criza refugiaților le-a aratat oamenilor din țările din Europa de Est

cât de strâns legați sunt de tot ce se întâmplă în lumea întreagă, le-a arătat și responsabilitatea pe care o presupune acest lucru, o responsabilitate pe care au purtat-o, până acum, mai ales țările bogate din Europa de Vest.

- *Este politica cea care influențează religia sau invers?*

- Cred că este o relație mutuală complicată. Aș spune că observăm încercările politicianilor de a-și justifica acțiunile prin religie, de a forma alianțe cu Biserica, vedem cum vor să plaseze, să-și facă cunoscute argumentele de viziune religioasă în spațiul public.

Ca aceste încercări să aibă succes depinde foarte mult și de cât de mult este dispusă o societate să creadă. Spre exemplu, există societăți atee precum Cehia sau Albania unde este greu ca politicienii să-și găsească un public pentru discursul religios. Există însă și societăți în care catolicismul joacă un rol foarte important. Ne uităm la Polonia, la Croația, la Slovacia.

Religia, instrument pentru politicieni

- *Care este situația în lumea ortodoxă?*

- Pentru statele din estul Europei este valabil același mecanism: politicienii încearcă să transforme religia într-un instrument, să o folosească ca să dea legitimitate unor ideologii care sunt, în mare parte, acceptate de biserică. Și astfel, se ajunge și la alianțe între politicienii aflați la putere și liderii bisericii. Totul cu condiția ca în societatea respectivă să existe și un grad de religiozitate corespunzător.

- *Este legătura dintre religie și politică mai strânsă înainte de alegeri?*

- Sigur că alegerile sunt o perioadă extrem de politizată. Politicienii încearcă să atragă atenția asupra lor cu poziții și declarații care generează controverse. Astfel de politicieni care fac apel la biserică încearcă să aducă în atenția opiniei publice subiecte care au o conotație religioasă. Politicienii care își bazează discursul pe valori religioase vor frecvent să ofere o viziune conservatoare asupra lucrurilor, imagine pe care o pun în opoziție cu pericole difuze care apar ca o consecință a globalizării, în urma dezvoltării comune a statelor în lume. Consecințele acestea sunt clare în chestiunea refugiaților, a independenței piețelor financiare. Viziunea aceasta conservatoare provoacă frică în rândul oamenilor, mai cu seamă a celor mai puțin educați. Iar politicienii încearcă să răspundă acestor frici dând explicații bazate pe viziuni și valori religioase.

Patriarhul Kirill și argumentul Bisericii pentru anexarea Crimeei

- *În Rusia, Kremlinul și Patriarhul Bisericii Ortodoxe Ruse, Kirill, sunt aliați. Cât de mare este apropierea?*

- Există o mare apropiere. Acest lucru are de-a face cu faptul că președintele Putin, aflat la al treilea mandat, se prezintă ca apărător al valorilor ultra-tradiționale. Spre exemplu, unul dintre motivele invocate în anexarea Crimeei și pentru acțiunile militare din Ucraina a fost că există o „Russki Mir“, o lume rusească întinsă în limitele acceptate de Biserica Ortodoxă Rusă. Există un tipar de justificare religioasă care este folosit pentru a clama apartenența anumitor teritorii din Ucraina.

- *Avem și în Polonia un guvern conservator, naționalist-populist așa spune. Avem acolo și o încercare de interzicere a avortului prin lege. Este vorba despre un proiect susținut de Biserica poloneză și de Partidul Lege și Justiție (PiS), aflat la guvernare. Cât de puternică este această legătură între PiS și Biserica Catolică?*

- Guvernul, președintele și Jaroslaw Kaczynski, șeful PiS, partidului aflat la putere, cu toții se declară atașați valorilor Bisericii Catolice. În chestiunea interzicerii avortului, politicienii au format o alianță cu episcopii polonezi și, la rândul lor, sunt sprijiniți de prelați în acțiunile lor. Dar mă îndoiesc că acest proces de de-secularizare va fi de durată și că va duce la popularizarea Bisericii Catolice Poloneze.

Lupta pentru enoriașii-alegători

- *Are guvernul actual de la Varșovia nevoie de susținerea Bisericii Catolice?*

- Guvernul și Partidul Lege și Justiție au nevoie de bunăvoința episcopilor catolici ca să-și poată mobiliza alegătorii, care sunt susținători ai bisericii. Vorbim de oameni din zona rurală a Poloniei, din estul și sud-estul țării. Aceștia sunt alegătorii de bază ai PiS și polonezii care merg regulat la biserică, măcar la masa duminicală.

- *Grupul Vișegrad din care face parte și Polonia contestă vehement politica cancelarului german Angela Merkel privind refugiații. Slovacia anunța, anul trecut, că va primi doar refugiații creștini.*

- Religia este o sursă de legitimare în multe dintre aceste state, este valabil pentru Slovacia, Polonia, Croația. Sunt țări în care Biserica Catolică a luat parte la formarea statelor. În cazul Poloniei, Biserica Catolică a fost cea care a menținut unitatea, continuitatea Poloniei și când aceasta era împărțită, este cea care a organizat opoziția împotriva regimului comunist, mișcarea Solidarność a fost strâns legată de Biserica Catolică. De aceea religia catolică este o sursă importantă de legitimare în politică, iar politica recurge la valorile religioase. Linia Grupului de la Vișegrad are o problemă pentru că Papa Francis susține politica Angelei Merkel privind refugiaților și chiar s-a dus pe Insula Lesbos, unde a spălat picioarele refugiaților.

Ungaria: Preotul calvin din Guvern

- *Și în Ungaria, premierul Viktor Orban a folosit religia ca argument împotriva refugiaților. Cum se influențează politica și religia în această țară?*

- Da, Guvernul Orban se prezintă ca apărător, reprezentant al valorilor creștine conservatoare. În Ungaria este situația mai complicată pentru că doar o parte dintre cetățeni sunt catolici, ceilalți sunt reformați sau atei. Avem însă un ministru al Resurselor umane în Guvernul de la Budapesta, Zsoltan Balogh, care este preot calvin și care s-a angajat să întărească educația creștină în școlile de stat. În același timp, există în Ungaria așa-numitul „curs creștin“ care datează din vremea lui Horthy, după 1919, linie creștină pe care guvernul actual încearcă să o revitalizeze sau să o reabiliteze.

De la Constituția kemalistă, la Erdogan

- *Trecem la Turcia unde Isalmul este o resursă importantă pentru președintele Erdogan. Cum îi folosește religia liderul de la Ankara?*

- Pentru Recep Tayyip Erdoğan este important să facă apel la valorile Islamului pentru că astfel își mobilizează electoratul și tot astfel încearcă să-și mențină poziția la vârful statului turc. În consecință, indirect, asta înseamnă că modelul laicist bazat pe reforma lui Atatürk și constituția kemalistă trebuie revizuite. În fapt, politicienii turci sunt foarte reținuți. Nu există o susținerea a majorității elitei politice pentru revizuirea constituției. Există, ca și până acum, tendințe laiciste puternice. Probabil nici în rândul populației nu există susținere. Oricum, există o discrepanță între populația care trăiește în orașele puternic secularizate și cea de la sate, de unde provine electoratul lui Erdogan.

- Mă întorc la criza refugiaților. Credeți că ea face ca religia, biserica, să fie mai prezentă în dezbaterile politice?

- Problema refugiaților în dezbaterile politice mai cu seamă din statele est-europene este folosită de politicienii aflați la putere ca să-și întărească poziția la vârf. Toate acestea în opoziție cu politica UE privind refugiații. Cred că o consecință gravă este că pentru ele Uniunea Europeană pierde din atractivitate. Poate nu și pentru Ucraina, dar este vizibil pentru alte state. Criza refugiaților diminuează atractivitatea UE pentru că oamenii din estul Europei, care nu au experiență cu migrația, o percep ca pe un pericol difuz. Sunt cunoscute greutățile procesului de integrare a migranților musulmani iar politicienii estici profită de pe urma acestora. În același scop se distanțează de politica UE sau a statelor puternice din Uniune, de un model de societate liberală globalizată.

(Autor: Magda Crișan)

Notă. Martin Brusis este sociolog și politolog specializat în spațiul Europei Centrală și de Est. Este autorul mai multor lucrări despre spațiul postsovietic.